

Balázs Péter: Egészségügyi szabályozás a XVIII. században. Magyar Királyság és Erdély.

A szerző, ebben a két-kötetes munkájában részletesen és alaposan elemzi az egészségügyre vonatkozó rendeleteket 1770 és 1793 között, azokat teljes fordításban közli, magyarázó szövegekkel kíséri, így a magyar és erdélyi egészségügyi jogalkotás nélkülözhetetlen könyvet ad az olvasó kezébe. A **Történelmi**

körülmények c. főfejezetben kitér az 1790–1791 között Mária Terézia által kibocsátott császári rendeletre, amely *Generale Normativum in re Sanitatis* címen közismert, és mind Magyarország, mind Erdély területén az egészségügy szabályozására volt hivatott. Ismerteti **Az egészségügyi törvény előkészítését** az 1791–1793 közötti időszakban, mind Magyarország, mind az Erdélyi Fejedelemség területén a közvetlen előzményeket is bemutatja. Itt említi meg, hogy egykor néhai Spielmann József professzor is foglalkozott az Erdélyi Fejedelemségben *Opinio in Re Sanitatis* néven ismert törvénytervezettel (Orvosi Szemle 1979).

A magyarországi, valamint az erdélyi törvénytervezet legelső cikkelye a szakemberekkel és szolgáltatásokkal foglalkozik, így az orvosokkal, azok jogait, kötelességeit tárgyalja, kitér a sebészmesterekre, a bábák képzésére, vizsgáztatására, a járványügy fontosságára. A patikusokkal, patikákkal foglalkozó fejezet a gyógyszerészek és a gyógyszerértári személyzet képzésével kapcsolatban külön kiemeli az Erdélyben található gyógynövények megismertetésének fontosságát, továbbá kitér a patikák működtetésével, a kötelező gyógyszernyilvántartással kapcsolatos rendelkezésekre is. A magyar tannyelvű

orvosi egyetem létrehozásának szükségességéről ír, ami megoldhatja az egészségügyi szakemberek képzését, hozzájárulva a tudományos szakértői háttér létrejöttéhez.

A Történelmi körülményekhez tartozó utolsó rész címe **Jövedelmek és szabályozási elvek a szolgáltatásban**. Itt az orvosi és gyógyszerészi tevékenységet szolgáltatásnak minősíti. Érdemes kiemelni a mai nap is aktuális megjegyzését, mely szerint „a jövőben csak patikusi mesterségben járatos szakemberek vehetnek át vagy vásárolhatnak patikát”.

Balázs Péter könyvének következő két főfejezete a **Törvénytervezet egyes törvénycikkeinek fordításával, magyarázatával** foglalkozik külön-külön Magyarországra, valamint Erdély vonatkozásában az 1790/91. évi országgyűlés által elfogadott szövegnek megfelelően. Hat, illetve nyolc címben sorolja fel az általános intézkedéseket, melyek szükségesek a rendtartáshoz. Itt tárgyalja az orvosokról, a sebészmesterekről, a bábákról, a patikákról, a kórházakról, az ásványvizek hasznosításáról, a vándorgyógyászok felügyeletéről, valamint az orvosok gyülekezetéről intézkedő törvénycikkeket. Külön fejezetben részletesen ismerteti a járványos betegségek, a pestis, a bujakor megelőzését, terjedésének megakadályozását szolgáló intézkedéseket. A fejezet második részében az állatok egészségének védelmében szükséges gondozásáról szóló törvénycikkeket ismerteti.

Számunkra különösen fontosak az orvoslásra, a gyógyításra és a patikusi mesterség gyakorlására vonatkozó paragrafusok értelmezése.

A II. kötet címe: **Rendeletek és tervezetek 1770–1793**. Elsőként egy két részből álló fejezetet olvashatunk, melynek címe: a **Közigazgatási rendszabályok tervezete az egészség ügyében**. Az első rész az emberekkel foglalkozik, ennek 3 fejezete van. Az első fejezetben 15 pontban részletesen tárgyalja az újszülöttekről és a gyermekágyas asszonyokról való gondoskodást, a szülés levezetésénél a bábák kötelességeit, azok rendszeres vizsgáztatását,

a szoptatók dajkák egészségének fontosságát. Továbbá ennek a résznek a második fejezete bemutatja a közegészségügy igazgatását (*cura publicae sanitatis*), és végül a harmadik fejezetében felsorolja azokat a gondoskodó feladatokat, melyek arra vonatkoznak, hogy a halottak ártalmakat ne okozhassanak (*cura mortuorum*). Ez a 160 oldalt felölelő rész a **Rendszabályok** ismertetésén kívül bőszeges magyarázatokkal is szolgál, megemlíti a későbbi változtatásokat is. A második rész az állatokkal való gondoskodásról, az állatok hatékonyabb védelemben való részesítéséről, az egyes állatbetegségek feltárásáról, a betegség kitörésének kezdetekor végzendő teendőkről, a járványos és ragályos betegségek idején szükséges szakszerű segítség igénybevételeléről, az elhullt állatok elföldeléséről összesen 18 pontban foglalkozik magyarázatokkal együtt, ugyanakkor az állatorvoslás oktatásának kérdését, szükségességét is felveti.

A II. kötet utolsó, **Függelék** c. részében mintegy 90 oldalon a magyarországi dokumentumok, a porosz orvoslási ediktum és rendtartás keretében előírt szabályozások, rendeletek bemutatása található. Kiemelt téma az előírt hivatali oktatás a vármegyei physicusok és sebészek részére, valamint a halottakra és temetőkre vonatkozó szabályozások. Végül a **Forrásmunkák** közt felsorolt

kézikönyvek, levéltári dokumentumok, közlemények sokasága zárja az igen értékes és hasznos könyvet, melyben a leírtak aktualitása sok esetben ma is érvényes.

Megjegyezni kívánjuk, hogy a kötet szerzője, **Balázs Péter** már évek óta foglalkozott a Monarchia, Magyarország és Erdély, sőt a romániai egészségügyi rendeletekkel is. Több közleménye, könyve jelent meg ebben a témában. Nemcsak orvosoknak, gyógyszerészeknek, egészségügyi szakembereknek, hanem a jogalkotók figyelmébe is ajánljuk ezt az értékes dokumentumot a szerzőnek 10 évvel ezelőtt, 2007-ben megjelent, *Mária Terézia 1770-es egészségügyi alaprendelete* c. könyvével együtt.

Dr. Péter H. Mária

A könyv adatai:

Balázs Péter: *Egészségügyi szabályozás a XVIII. század végén. Magyar Királyság és Erdély I-II. Rendeletek és tervezetek: 1770-1793*. Magyar Tudománytörténeti Szemle Kiskönyvtára (112). Magyar Tudománytörténeti és Egészségtudományi Intézet, Budapest, 2016.
ISBN 978-615-5365-15-7 Ö, 978-615-5365-16-4 (I. kötet), 978-615-5365-17-1 (II. kötet)